

Sukupuolinäkökulma vuoden 2024 talousarvioesityksessä

Valtiovarainministeriön budjetin laatimismääräys edellyttää, että ministeriöt sisällyttävät pääluokkaperusteluihinsa yhteenvedotarkastelun sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla ja niihin hallinnonalan menoihin, joilla voi olla vaikutusta tasa-arvon toteutumiseen. Ideaalitapauksessa yhteenvedotarkastelujen pohjalta voitaisiin arvioida koko budjetin sukupuolivaikutuksia.

Kaikki ministeriöt tehneet yhteenvedon sukupuolten tasa-arvosta talousarvioesityksessä, osalla pisteet laskeneet

Osana sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen seurantaan THL selvittää STM:n toimeksiannosta vuosittain yhteenvedotarkastelujen laatua ja sisältöjä erityisesti sukupuolten tasa-arvoa edistävien tavoitteiden, toimenpiteiden ja määrärahojen näkökulmasta. Koko talousarvioesityksen kattavaa laadullista analyysia ei ole tehtä.

28.8.2023 julkaistussa valtiovarainministeriön ehdotuksessa vuoden 2024 talousarvioksi kaikilla ministeriöillä on jonkinlainen sukupuolinäkökulma pääluokkaperusteluissa sekä otsikoitu kappale, jossa on tarkasteltu sukupuolten tasa-arvoa suhteessa määrärahojen jakautumiseen hallinnonalalla. Tarkastelujen sisältö ja laajuus vaihtelevat ministeriöittäin. Useimmiten yhteenvetokappaleissa esitellään sukupuolten tasa-arvoon suunnattuja määrärahoja, mutta laajemmin hallinnonalan budjetin sukupuolivaikutuksia ei arvioida. Yleisesti ottaen yhteenvetojen sisältö oli suppeampi viime vuoteen verrattuna ja joissakin ministeriöissä kappaleen teksti oli käytännössä sama kuin edellisenä vuonna. Parhaimmat pisteet tarkastelussa saivat SM, PLM ja STM.

Talousarvioesityksen tasa-arvoyhteenvetojen laatimisen käytäntöjä olisikin tarpeen kehittää, jotta niiden perusteella voitaisiin arvioida budjetin sukupuolivaikutuksia kattavammin. Kehittämiseen on saatavissa hyviä malleja ja suosituksia mm. kansainvälisen yhteistyön kautta (esim. OECD, EU) sekä vuosina 2018 ja 2023 julkaistuista kotimaisista sukupuolitietoista budjetointia selvittäneistä tutkimuksista.

Vuoden 2024 budjetin laatimisprosessissa erityisiä haasteita sukupuolitietoisien budjetoinnin näkökulmasta

Koska tasa-arvoyhteenvetokappaleet on valmisteltu ministeriöissä jo kesällä, viivästynyt budjettiprosessi aiheutti ongelmia niiden laatimiselle. Vaikuttaa siltä, että budjetin sisällöt ovat tavallistakin enemmän muuttuneet/täsmentyneet budjettiprosessin myöhemmässä vaiheessa syksyllä. Näiden muutosten mahdollisia sukupuolivaikutuksia ei ilmeisesti ole ehditty arvioida eikä nostaa tasa-arvoyhteenvetoihin. Muun muassa

esitykset kuukautis- ja inkontinenssisuojien arvonlisäveron alentamisesta sekä nais- ja tasa-arvojärjestöjen rahoituksen vakiinnuttamisesta sisällytettiin budjettiin tässä vaiheessa.

Sosiaaliturvaan liittyvien muutosten yhteisvaikutusten arviointi julkaistiin 9.10.2023. *Ehdotettujen muutosten havaittiin kasvattavan tuloeroja. Suhteellinen pienituloisuus kasvaa eniten nuorten aikuisten, yksinhuoltajien ja vanhempien työikäisten yksin asuvien keskuudessa. Miesten ja naisten välillä ei havaittu kovin suurta eroa tulonmenetyksiä kokevien osuudessa.* Täsmällisemmän kuvan saamiseksi muutosten kohdentumisesta eri sukupuoliin olisi tarpeen selvittää tulonmenetyksiä kokevien ryhmien sukupuolijakaumaa (esim. yksinhuoltajista valtaosa on naisia).